

Савіщенко Вікторія Миколаївна,
доктор юридичних наук, доцент
декан юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЮРИСТА

Зростання значення юридичної освіти, науки і практики як фактора розвитку правової соціальної та демократичної держави зумовлює необхідність пошуку шляхів вдосконалення соціально-професійної компетентності юриста.

Необхідно зазначити, що серед дослідників існують певні протиріччя щодо структурних компонентів соціальної та професійної компетентності.

Так К. Абульханова, А. Бодальов, В. Жуков, Л. Лаптев, В. Сластьонін основними компонентами професійної компетентності фахівця визначили:

1. Знання – логічна інформація про навколишній світ людини, зафіксована в її свідомості.

2. Вміння – психічні утворення, які полягають в засвоєнні людиною способів і навичок діяльності.

3. Навички – дії, сформовані в процесі повторення і доведені до автоматизму.

4. Професійна позиція – система сформованих установок і орієнтацій, відношення і оцінок внутрішнього і навколишнього досвіду, реальності і перспектив, а також домагань, які визначають характер дій, поведінки.

5. Індивідуально-психологічні особливості людини – поєднання різних структурно-функціональних компонентів психіки, які визначають індивідуальний стиль діяльності, поведінки і виявляються в якостях особистості.

6. Акмеологічні варіанти – внутрішні збудники, які обумовлюють потребу в саморозвитку, творчості та самовдосконалення [1, с. 334].

С. Бахтеева представляє сутність соціальної компетентності через такі складові:

1. «Знати» - знання, які необхідні для здійснення соціальних технологій; цінності, які скеровують використання знань та вмінь;

2. «Вміти» - вміння особистості вільного та свідомого самовизначення як у внутрішньому духовному досвіді, так і у зовнішній соціальній діяльності;

3. «Досягати» - вміння здійснювати поставлені цілі в рамках закону, моралі, культури;

4. «Відповідати» - вміння відповідати вимогам, які висувають до особистості держава, соціум, родина, професія тощо [2, с. 18].

С. Макаров виокремлює такі компоненти соціальної компетентності: мотива-

ційно-особистісний, когнітивний та операційний [3], С. Нікітіна виділяє мотиваційно-особистісний, когнітивний, комунікативно-діяльнісний, рефлексивний [4], І. Печенко - емоційно-почуттєвий, мотиваційно-ціннісний та діяльнісно-поведінковий компоненти [5]; Л. Свірська – когнітивний, операційно-технологічний, мотиваційний, етичний, поведінковий, соціально-ціннісний [1], Л. Шабатура – індивідуально-особистісний, соціологічний, життєво-футурологічний [2].

Отже, серед учених немає усталеного погляду щодо структури соціальної компетентності. Ця нетотожність наукових думок дозволяє стверджувати, що поняття «соціально-професійна компетентність юриста» настільки багатогранне, що в ньому, як і в поняттях «особистість», «соціальна» та «професійна компетентність» складно визначити межі структурних компонентів.

Аналіз психолого-педагогічної, деонтологічної, соціологічної літератури з проблем формування професійної та соціальної компетентності, вивчення досвіду практичної діяльності юристів та практику їх підготовки у ВНЗ дозволили розробити теоретичну модель соціально-професійної компетентності юриста, в якій виділено наступні компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, процесуальний та рефлексивний (рис. 1).

Рис. 1 Теоретична модель соціально-професійної компетентності юриста

Мотиваційно-ціннісний компонент характеризується системою цінностей і особистісних мотивів студентів, які забезпечують реалізацію соціальних функцій юридичної діяльності; сукупністю поглядів і переконань, що дозволяють визнавати цінність права, як засобу захисту особистості в суспільстві та Людину, як найвищу соціальну цінність; прагненням дотримуватися норм права і моралі, вимагати від інших правомірну поведінку.

Когнітивний компонент передбачає наявність психолого-педагогічних, правових, соціологічних, етичних, деонтологічних знань, які необхідні для розуміння соціальної та правової дійсності, співвіднесення норм моралі та права; успішної взаємодії із оточуючим середовищем, здатності будувати партнерські стосунки; адаптації до мінливих соціальних умов; адекватного вирішення конфліктних, екстримальних ситуацій.

Процесуальний компонент забезпечує здобуття соціального, професійного та життєвого досвіду, володіння різноманітними техніками спілкування, виконання соціальних ролей; вміння виходити з конфліктних ситуацій; застосовувати юридичні знання з метою перетворення та поліпшення соціальних умов.

Рефлексивний компонент передбачає психічну саморегуляцію, самоаналіз результатів юридичної діяльності з точки зору соціальної користі, усвідомлення високого рівня морально-правової відповідальності, причин професійних успіхів та невдач, здатності до експертизи власної поведінки та рефлексії.

Компоненти соціально-професійної компетентності юриста виділено умовно, в реальному педагогічному процесі вони формуються в комплексі. Отже, формування соціально-професійної компетентності у студентів під час навчання у ВНЗ має складати фундамент юридичної освіти, який в процесі практичної діяльності постійно зростає за рахунок саморозвитку, самоосвіти та самовдосконалення. Вміння вивчати, орієнтуватися та взаємодіяти із соціальним середовищем, приймати норми і цінності нового суспільства забезпечать юристу можливість на високому рівні виконувати професійні обов'язки від початку кар'єри до її завершення. Існуюча практика підготовки юристів значно відстає від тих глобальних перетворень, які відбуваються в суспільстві. Тому одним із шляхів досягнення високої якості освіти є її орієнтація на потреби, норми й цінності суспільства. Отже, для того, щоб юридична діяльність стала справді соціальною, юрист повинен володіти соціально-професійною компетентністю, структурними елементами якої є мотиваційно-ціннісний, когнітивний, процесуальний, рефлексивний компоненти.

---

1. Свирская Л.Н. Организационно-педагогические условия становления начал ключевых компетентностей ребёнка дошкольного возраста. – автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 – общая педагогика, история педагогики и образования / Л.Н. Свирская. – Великий Новгород, 2004. – 26 с.

2. Шабатура Л.Н. Становление социальной компетентности личности в про-

цессе гуманізації професійного освіти : дис. ... канд. філософ. наук : 09.00.11 / Любовь Николаевна Шабатура. – Омск, 1996. – 167 с.

3. Макаров С.В. Психолого-дидактические условия и факторы формирования акмеологической компетентности кадров управления. – автореф. дис. ... канд. психол. наук. : спец. 19.00.13 – психология развития, акмеология / С.В. Макаров.- Москва, 2004. –21 с.

4. Никитина С.В. Становление социальной компетентности старшеклассников современной общеобразовательной школы : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Светлана Владимировна Никитина. – Омск, 2004. – 214 с.

5. Печенко І.П. Соціалізація дітей в умовах сільських навчально-виховних комплексів «Загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад». - автореф. дис... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 – дошкільна педагогіка / І.П. Печенко. – Київ, 2003. – 20 с.

Варунц Лариса Дмитрівна
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного та
міжнародного права факультету № 4
Харківського Національного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВОГО СТАТУСУ КОРИННИХ НАРОДІВ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРАВОВОМУ ПРОСТОРІ

У контексті захисту прав людини усе більш помітними стають тенденції розвитку прав корінних народів. Так, на рівні ООН було вжито цілу низку заходів для поліпшення становища корінних народів світу.

За даними ООН у світі до корінних народів відносять близько 300 млн. осіб більше ніж із 70 країн, багато з яких знаходяться на межі зникнення. Саме тому необхідно звертати увагу на проблеми корінних народів та допомагати їм зберігати свою самобутність. Корінними народами є народи, які проживали на своїх землях до приходу туди переселенців із інших місць [1, С. 19-27].

Важливим є питання щодо урегулювання правового становища корінного населення на національному правовому просторі окремо взятих держав, зокрема, Канади. Канада є державою, у якій найбільш детально регламентовано правовий статус корінних народів та осіб з їх складу.

Слід акцентувати увагу на тому, що згідно чинного законодавства до корінного населення Канади відносяться індіанці, інуїти (ескімоси), метиси. Зауважимо, що документом, що визначає основи правового статусу особи, у т. ч. із числа корінного населення у Канаді, є Хартія прав і свобод, включена до Конституційного Акту 1982 року. Друга частина Конституційного Акту 1982 року встановлює (п.1.ст.35), що «існуючі споконвічні або такі, що впливають з договорів, права корінного населення Канади визнаються й підт-